

GONZO

CIRCUS

176

Muziek.Kunst.Meer.

juli - aug 2023
€ 10,95

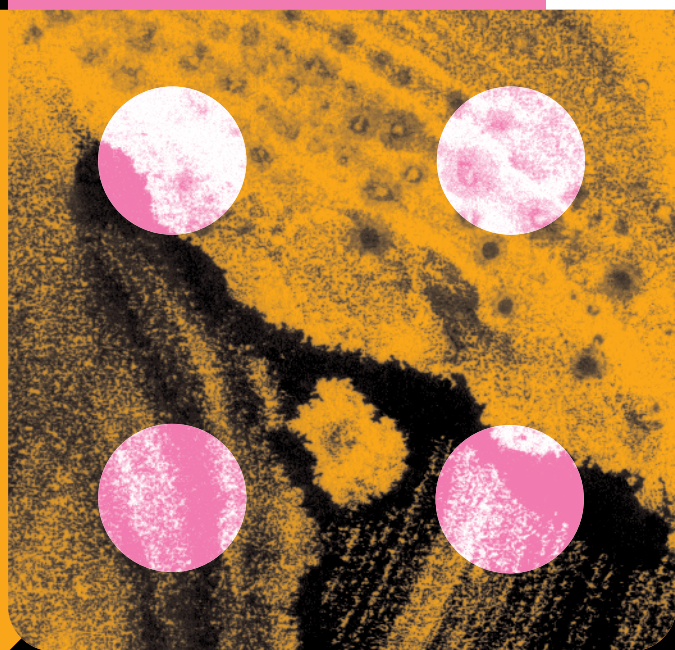
HIGH VIS

Definitief op de postpunkkaart

FESTIVALSPECIAL GOGBOT 2023

Met Richard Vijgen en Poppi Drugs Museum

BELUISTER
MIND THE GAP
#162

DAVID THOMAS (PERE UBU) • DAWN RAY'D • BERTIEN VAN MANEN
COBY SEY • ENOLA GAY • CHALK • JEROEN KIMMAN • VIEZE MEISJE
LABELREPORT CORTIZONA • THE HAFLER TRIO • POLYGONIA • COME

Foto: Paula O'Dell

hem. Het was een emotie die hij kon gebruiken in zijn optredens. Gek genoeg hield hij er geen wonden aan over. Het was de laatste keer dat we samen gespeeld hebben.’

‘Dream Less Suite’ betekent voor McKenzie de voltooiing van zijn werk met Genesis P-Orridge. Dat begon na een brief die hij eind jaren 1970 naar Throbbing Gristle schreef. ‘Ze schreven altijd terug. Ik kreeg een lange brief vol ideeën. Het was het begin van een vriendelijke relatie. Ik heb een technische achtergrond. Genesis stond daarvoor open, omdat hij die zelf niet had. Hij bezat het talent om mensen bij elkaar te brengen met wie hij kon samenwerken. We onderhielden contact via fax, en zagen elkaar als hij naar Nederland kwam voor optredens. Maar ik heb nooit tot zijn kring gehoord. Daar was ik te eigenwijs voor. We hebben er veel met elkaar over gesproken om het materiaal af te maken, maar dat is er nooit van gekomen. Deze plaat maakt de cirkel eindelijk rond.’

SAMENRAAPSEL

De plaat is een eerbetoon aan een van de groepen van Genesis P-Orridge, Psychic TV. De titel is een woordspeling op hun tweede album ‘Dreams Less Sweet’; het hoesontwerp met een bosje alledaagse bloemen een reactie op de orchidee op de hoes van dat album. ‘‘Dreams Less Sweet’ was de eerste plaat van Psychic TV waar alle disciplines op samenkwamen. Het was een samenraapsel van religie, filosofie en grapjes. Wat mensen niet beseffen is dat er in de kringen van industriële muziek veel gelachen werd. Na die plaat werd Psychic TV commerciëler. Er zijn nu boeken over die periode waarvoor schrijvers die die tijd niet hebben meegemaakt met ooggetuigen spreken. Vaak kloppen de feiten niet. ‘Dream Less Suite’ is een poging om een stuk echte geschiedenis te schrijven. Aanvankelijk was het mijn bedoeling om een nieuwe versie van ‘Dreams Less Sweet’ te maken, samen met Ken

Thomas, indertijd de producer van dat album. Dat is er door zijn overlijden niet van gekomen. Ook in die zin heb ik een cirkel kunnen rondmaken. Deze plaat is net zo goed een eerbetoon aan hem.’

In de kringen van industriële muziek werd veel gelachen.

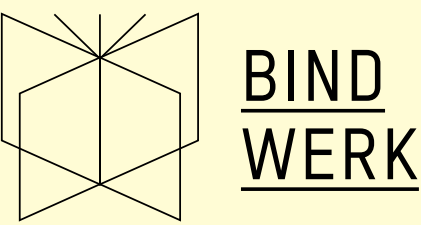
PROFESSIONALITEIT

McKenzie is verrast door de grote belangstelling voor het album. Hij is zeer te spreken over de samenwerking met Cortizona. ‘Frans de Waard had gezegd dat Philippe Cortens oké was. Dat bleek te kloppen in alle contacten die ik met hem gehad heb. Hij is professioneel, recht door zee, betrouwbaar. Op basis van veertig jaar ervaring met platenmaatschappijen kan ik zeggen dat dat zeldzaam is. Ik heb nog veel materiaal liggen van samenwerkingen met verschillende mensen, zoals Z’EV en Jóhann Jóhannsson. Een deel daarvan was mooi in de tijd dat het gemaakt werd, maar is niet relevant meer. Andere opnamen staan met een poot in het verleden en een poot in het nu, zoals de stukken op ‘Dream Less Suite’. Dat album is heel goed gelukt. Er liggen nog veel projecten die nooit afgemaakt zijn, en die mensen zullen willen horen. Die zou ik bij Cortizona kunnen uitbrengen.’

TIBETAANS

De laatste tijd heeft McKenzie niet opgetreden. Sinds hij in Estland woont is hij minder zichtbaar in muzikale circuits. Hij houdt zich vooral bezig met Tibetaanse kalligrafie en vertalingen van Tibetaanse geschriften naar het Engels. Een gigantische en ingewikkelde opgave, zegt hij. ‘Het is een contextuele taal. Afhankelijk van de context kan een woord of geluid wel zeven dingen betekenen, zelfs het tegenovergestelde van de oorspronkelijke betekenis. Negentig procent van de Tibetaanse literatuur is boeddhistisch. Veel teksten zijn geheim. Je hebt toestemming nodig van een lama om ze te vertalen.’

In de loop van de jaren heeft hij workshops ontwikkeld waarin hij alle kennis en vaardigheden wil delen die hij heeft opgedaan. ‘Ik heb vijf jaar bij Willem de Ridder gewoond, in het huis waar Hitweek en Aloha gemaakt werden. Elke dag was een opleiding. Je wist nooit wat er ging gebeuren. De laatste twintig jaar heb ik ook gewerkt als hypno- en psychotherapeut. Al die ervaring wil ik nu teruggeven. Bij voorkeur in samenhang met een stuk van negen uur dat ik gemaakt heb.’ ♦

POLITICS OF CURATORSHIP

Varen in een boot die nog gebouwd wordt

Wat is de rol van een curator anno 2023? Dat is de centrale vraag in het boek ‘Politics of Curatorship’ dat onlangs verscheen ter gelegenheid van twintig jaar Norient. Academici, curators, muzikanten en kunstenaars gelieerd aan dit platform voor ‘the now in sound’ onderzoeken hoe cureren en dekoloniseren kunnen samengaan.

auteur Leonor Faber-Jonker @leonorfaberjonker

De thema’s van ‘Politics of Curatorship’ sluiten aan bij een bredere verschuiving van de betekenis van ‘curatorschap’. De curator is daarbij niet langer (louter) de witte man in een maatpak die zijn stempel drukt op de ‘white cube’. Steeds vaker is de curator wat voorheen een dj, een radiomaker, een programmeur of blogger genoemd zou worden, waarbij de plaats van handeling is verschoven naar online media en events. Toch heeft de term ‘curator’ voor sommigen nog steeds een elitaire bijmaak. Dat heeft alles te maken met de mechanismen van inclusie en exclusie die automatisch bij cureren komen kijken. De curator, of deze nou de scepter zwaait over een expositieruimte of over een online playlist, bepaalt immers wat het publiek te zien of te horen krijgt – en dus ook wat níét. Hoe om te gaan met deze geprivilegieerde rol in tijden die vragen om inclusie, meerstemmigheid en dekolonisatie?

HEADLINERS

Eerst een stukje achtergrond: ‘Politics of Curatorship’ vloeit voort uit het Norient Film Festival 2022, georganiseerd in Bern, Zwitserland. Norient werd twintig jaar geleden opgericht door de Zwitserse etnomusicoloog, schrijver en audiovisueel kunstenaar Thomas Burkhalter, als antwoord op het ‘oriëntalisme’ van witte programmeurs van zogenoemde wereldmuziek. Norient, een samentrekking van de woorden ‘no’ en ‘orient’, maakt in beginsel geen onderscheid tussen muziek van ‘hier’ en ‘daar’. Anno 2023 wil Norient Festival ‘de hedendaagse wereld onderzoeken middels muziek en geluid’ met (documentaire)films op het snijvlak van muziek en actualiteit. Daarbij wordt nadrukkelijk voorbij de gefortificeerde grenzen van Europa gekeken. Zo onderscheidt Norient zich van de vele ‘festivals voor nieuwe muziek’ die, zo stelt

componist Sandeep Bhagwati in een van de essays, zich beter zouden kunnen omschrijven als ‘festival(s) voor muziek geschreven door witte mannelijke componisten van boven de dertig’. Maar hoe creëer je als Europees festival een line-up die wél inclusief is? Norient is niet het enige festival dat zich deze vraag stelt. Hasret Emine en ik bogen ons al eens over het diversiteitsvraagstuk in het festival-circuit voor Gonzo (circus) #163. Uit onze rondgang bleek toen de noodzaak voor programmeurs om een stap terug te doen en ruimte te maken. Dus weg van de gezaghebbende curator en naar curatorteam en subprogramma’s georganiseerd vanuit specifieke *communities*. Gebeurt dat niet, dan worden bij pogingen om ‘diverser’ te programmeren vaak telkens dezelfde

zwarte of vrouwelijke headliners geboekt, die, zoals Ari Robey-Lawrence in het boek beschrijft, goed in het ‘neoliberale kapitalistische model’ passen. Zwarte qti (queer, trans en intersectionele) artiesten vallen daarbij volgens haar buiten de boot.

Ook de tuinman van een wilde tuin zal soms rigoureuus snoeien.

CASSETTEBANDJES

Om meerstemmigheid te bewerkstelligen werd Norient Film Festival 2022 dus niet samengesteld door één curator, maar door een curatorteam bestaande uit programmeurs Monia Acciari, Radha Mahendru, Tamara Milosevic en Claudia Popovici, naast artistiek directeurs Rebecca Salvadori (Italiaans-Australisch videokunstenaar) en Chafic Tabbara (Libanees filmre-censent). Norient-oprichter Burkhalter was strategisch directeur. In een bijna spiritueel stuk beschrijft Acciari, co-redacteur van de uitgave en specialist op het gebied van Indiase cinema, hoe er binnen het curatorteam een ‘wij’ ontstond, dat na het einde van het festival ophield te bestaan en toch ook weer niet. Ze beschrijft hoe zij ‘hun verschillen overstegen om raakvlakken te vinden’. In tijden van pandemie vonden zij elkaar in gedeeld ‘trauma’: gevoelens van verlies en afwezigheid. Het resulteerde in een programma rond deze thematiek. ‘Cureren’, schrijft Acciari, ‘hield in dat we het tapijtwerk van wie we zijn moesten waarnemen.’ Het boek geeft inzicht in de totstandkoming van het filmprogramma en reikt tegelijk ver voorbij het Norient Festival. Wat een curator is en doet wordt onderzocht in breed uitwaaierende stukken. Zo verhaalt de Indonesische journalist Gisela Swaragita hoe zij het curatorschap van dj’s als jong meisje ondermijnde door haar favoriete nummers van de radio op cassettebandjes op te nemen. Lendl Barcelos beschrijft hoe een dj een persoonlijk cureermoment beleeft bij het selecteren van een volgend nummer; Nikhila H. en Gita Viswanath belichten hoe het online samenkomen van Indiase filmfans in tijden van pandemie resulteerde in een ‘gecureerd levend archief van filmdiscussies’; en de Braziliaanse fotograaf en filmmaker Felipe Larozza pakt de controle terug met een beeldessay bestaande uit door redacties geweigerde foto’s. Van de hand van co-redacteur Philipp Rhensius is er zelfs een stuk over het cureren van het ‘zelf’.

EENLING

Het mag duidelijk zijn dat ‘Politics of Curatorship’ de macht van de curator ter discussie stelt en op zoek gaat naar nieuwe definities van ‘curatorschap’. Verschillende auteurs vallen hierbij terug op de betekenis van het Latijnse woord ‘curare’: zorgen voor. De curator anno 2023 moet voeden, ruimte geven en laten groeien, als de tuinman van een wilde tuin. Dit reso-neert in de uitspraken van curators die als intermezzo’s worden opgevoerd. Mijn favoriet, van Thea Reifler & Phila Bergmann (artistiek directeurs van Shedhalle, Zürich): ‘Cureren is leren varen in een boot die nog gebouwd wordt.’ Al moet gezegd worden dat die visie helemaal niet zoveel verschilt van die van de Zwitserse stercurator Hans Ulrich Obrist, die er in zijn boek ‘Ways of Curating’ (2014) prat op gaat dat een dialoog met de kunstenaar essentieel is en een van zijn tentoonstellingen een ‘assemblage van mogelijkheden’ noemt. Ook in mijn eigen ervaring als curator weet ik dat het zelden tot goede resultaten leidt als je alles zelf wil bepalen. Neem de tentoonstelling die ik vorig jaar maakte met muzikant en kunstenaar Truus de Groot in WORMs S/ash Gallery. ‘GRIT. Truus de Groot in New York City’ was het resultaat van tal van Zoom- en telefoongesprekken, e-mails, appjes, ingevingen en suggesties die Truus en ik met elkaar hadden gedeeld, en had er ook niet hetzelfde uitgezien zonder de input van de producer, de vriend van Truus die op de valreep een collectie ansichtkaarten langsbracht, of de technicus die ter plekke dat ene ontbrekende plankje bouwde. Het proces was aanstekelijk en leidde onder meer tot een nieuwe film die Truus speciaal voor de tentoonstelling maakte, en tot een vriendschap. Toch was ik hierbij, net als bij eerdere tentoonstellingen, de ‘curator’ in klassieke zin. Iemand die onge-vraagd met een idee komt en uiteindelijk de knopen doorhakt. Bij zulk ‘cureren’ komt denk ik altijd wel een zekere mate van bravoure, geldingsdrang, of in elk geval een sterke persoonlijke drijfveer kijken. Maar dat is niet anders bij de eenling die het initiatief neemt tot een programma dat in dialoog moet ontstaan. Kijk maar naar de Sri Lankaanse multidisciplinaire kunstenaar Imaad Majeed die beschrijft hoe hen in Colombo, Sri Lanka, een arbeidersklassekroeg wist te ‘queeren’ met een muziekprogramma dat over de grenzen van klasse, kaste en gender bewoog. Het programma kreeg vorm in de interactie met de kroegbezoekers, artiesten en bezoekers. Maar laten we wel wezen: de arbeiders-jongens die er stamgast waren hadden hier niet om gevraagd. Ook de tuinman van een wilde tuin zal soms rigoureuus snoeien, of een boom planten.

DWINGEND

De bijdrage van Norient-oprichter Burkhalter, een van de laatste essays in het boek, voelt als een sleutel-

stuk. Hij zet hierin de (zinnige) principes achter zijn werkwijze uiteen – denk aan diepgaand onderzoek, meerstemmige teams, solidariteit en een bewustzijn van de eigen positie. Daarbij identificeert hij zich met de positie van ‘politiek intellectueel’. Het is al te gemakkelijk om op de inherente tegenstrijdigheid te wijzen van een Europese intellectueel die de noodzaak tot dekolonisatie predikt. Maar bij het lezen (en soms, doorploegen) van dit doorwrochte boek moest ik denken aan een discussie die ik onlangs bijwoonde op de Universiteit van Amsterdam, over de archieven van het Zuid-Afrikahuis, een bibliotheek met koloniale wortels in een Amsterdams grachten-pand. Ook hier ging het over inclusie en exclusie, ook hier klonken genuanceerde woorden over de begrenzungen van het eigen perspectief. En toen was er de Congolees-Nederlandse spreker die de knuppel in het hoenderhok gooide door ons erop te wijzen dat dit een rationele discussie was over een voor hem, als nazaat van gekoloniseerden, emotioneel vraagstuk. ‘Jullie denken altijd vanuit de ratio’, chargeerde hij. ‘Wil je dekoloniseren? Maak dan om te beginnen ruimte voor emotie aan de vergadertafel.’ Bij Norient Festival lijkt die ruimte voor emotie aanwezig, getuige onder meer de bijdrage van Monia Acciari over het ‘wij’ dat onder de curators ontstond. Maar ironisch genoeg is dit boek, afgezien van enkele meer aardse of gevoelsmatige bijdragen, theoretisch en verre van laagdrempelig, met jargon waar ik als historicus soms nauwelijks chocola van kan maken. De ondoorgrondelijke vormgeving helpt daarbij niet. Alinea’s verspringen willekeurig van een kleine naar een grote letter, de helft van de teksten is wit op zwart gedrukt en het geheel is doorspekt met wilde grafische elementen. Heel hip – en heel onleesbaar. Het boek laat zich niet scannen en de zwarte pagina’s en het gladde papier nodigen niet uit om aantekeningen te maken. Als we dit boek beschouwen als een gecureerd product is het eerder dwingend dan vrij en ja, tamelijk onaantastbaar. Het roept de vraag op voor wie dit boek eigenlijk is bedoeld. ♦

- /// bibliografie
- /// Monia Acciari & Philipp Rhensius, Politics of Curatorship.
- /// Collective and Affective Interventions (Bern: Norient Books, 2023)
- /// lees
- /// meer over Festivals en diversiteit in Gonzo (circus) #163
- /// www
- /// norient.com